

Φεμινισμός εναντίον Καπιταλισμού

Της Nicole M. Aschoff (μετάφραση : Συραγώ Λιάτσικου)

Τελικά οι στόχοι για έναν ριζοσπαστικό φεμινισμό και σοσιαλισμό είναι ίδιοι - δικαιοσύνη και ισότητα για όλους τους ανθρώπους.

Ο σοσιαλισμός και ο φεμινισμός έχουν μια μακρά, και κατά περιόδους γεμάτη, σχέση.

Οι σοσιαλιστές συχνά κατηγορούνται ότι δίνουν πολύ μεγάλη έμφαση στο ταξικό – ότι δηλαδή τοποθετούν τον δομικό διαχωρισμό ανάμεσα σε αυτούς που πρέπει να δουλεύουν για έναν μισθό επιβίωσης και σε αυτούς που κατέχουν τα μέσα παραγωγής στο κέντρο κάθε ανάλυσης.

Ακόμα χειρότερα αγνοούν ή υποτιμούν το πόσο κομβικοί είναι άλλοι παράγοντες - όπως ο σεξισμός, ο ρατσισμός ή ομοφοβία - στη διαμόρφωση των ιεραρχιών της εξουσίας. Ή παραδέχονται τη σημασία αυτών των αρνητικών προτύπων και πρακτικών, αλλά ισχυρίζονται ότι αυτά μπορούν να ξεριζωθούν μόνο αφότου απαλλαγούμε από τον καπιταλισμό.

Εν τω μεταξύ, οι σοσιαλιστές κατηγορούν τις mainstream φεμινίστριες ότι εστιάζουν πάρα πολύ στα ατομικά δικαιώματα και όχι στη συλλογική πάλη και ότι αγνοούν τους δομικούς διαχωρισμούς μεταξύ των γυναικών. Κατηγορούν τις mainstream φεμινίστριες ότι ευθυγραμμίζονται με αστικά πολιτικά σχέδια τα οποία υποβαθμίζουν τα συμφέροντα των εργαζόμενων γυναικών ή προωθούν απαιτήσεις της μεσαίας τάξης που αγνοούν τις ανάγκες και τις επιθυμίες των φτωχών γυναικών, τόσο στον παγκόσμιο Βορρά όσο και στον Νότο.

Αυτές είναι παλιές συζητήσεις που χρονολογούνται πίσω στα μέσα του δέκατου ένατου αιώνα και της Πρώτης Διεθνούς, και περιστρέφονται γύρω από βαθιά πολιτικά ζητήματα εξουσίας και αντιθέσεων της καπιταλιστικής κοινωνίας.

Η κατάσταση περιπλέκεται περισσότερο από το πώς η πολιτική του φεμινισμού επηρεάζεται από την ιστορική φύση του καπιταλισμού - ο τρόπος με τον οποίο ο σεξισμός είναι ενσωματωμένος στη διαδικασία της κερδοσκοπίας και την αναπαραγωγή του καπιταλιστικού συστήματος είναι στο σύνολό της δυναμική.

Αυτή η δυναμική είναι ιδιαίτερα εμφανής σήμερα όταν μια γυναίκα υποψήφια για την προεδρία, η Χίλαρι Κλίντον, αποτελεί κορυφαία επιλογή μεταξύ των εκατομμυριούχων των ΗΠΑ. Αλλά ο διαχωρισμός ανάμεσα στο σοσιαλισμό και τον φεμινισμό είναι τελικά αχρείαστος.

Γιατί οι Σοσιαλιστ@ς θα έπρεπε να είναι Φεμινιστ@ς

Η καταπίεση των γυναικών, τόσο στην κοινωνία των ΗΠΑ αλλά και παγκοσμίως, είναι πολυδιάστατη – οι έμφυλες διακρίσεις στην πολιτική, οικονομική και κοινωνική σφαίρα υπογραμμίζουν γιατί, για να απελευθερωθούμε από την τυραννία του κεφαλαίου, οι σοσιαλιστ@ς πρέπει επίσης να είναι φεμινιστ@ς.

Η πιθανότητα μιας γυναίκας να γίνει τελικά πρόεδρος των ΗΠΑ αναδεικνύει την έντονη έλλειψη μιας γυναικείας ηγεσίας, τόσο στις ΗΠΑ όσο και σε όλο τον κόσμο. Παρά την ύπαρξη ισχυρών γυναικών όπως η Άνγκελα Μέρκελ, η Κριστίν Λαγκάρντ, η Τζάνετ Γέλεν, και η Ντίλμα Ρούσεφ, η ισορροπία των φύλων στην πολιτική και τον επιχειρηματικό κόσμο παραμένει εξαιρετικά ασύμμετρη. Μόνο το 4 τοις εκατό των διευθυνόντων συμβούλων στη λίστα των 500 επιχειρήσεων στο Fortune είναι γυναίκες και τα περισσότερα εταιρικά διοικητικά συμβούλια έχουν λίγα, εάν όχι καθόλου γυναικεία μέλη.

Σε παγκόσμιο επίπεδο, το 90 τοις εκατό των αρχηγών κρατών είναι άνδρες, και στο Παγκόσμιο Οικονομικό Φόρουμ του 2015 μόνο το 17 τοις εκατό των 2.500 εκπροσώπων που ήταν παρόντες ήταν γυναίκες, ενώ το 2013 σηματοδότησε την πρώτη φορά κατά την οποία γυναίκες κατέλαβαν είκοσι έδρες στη Γερουσία των ΗΠΑ.

Σε αντίθεση με πολλές χώρες, οι γυναίκες στις Ηνωμένες Πολιτείες έχουν, σε γενικές γραμμές, ίσα δικαιώματα και νομική προστασία, καθώς και πρόσβαση σε παρόμοια εκπαίδευση, διατροφή και υγειονομική περίθαλψη με τους άνδρες. Αλλά οι έμφυλες διακρίσεις είναι εμφανείς σε ολόκληρη την κοινωνία.

Οι γυναίκες υπερτερούν των ανδρών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, αλλά δεν επιτυγχάνουν ανάλογα επίπεδα επιτυχίας ή πλούτου και συνεχίζουν να παρουσιάζονται με στερεότυπα και να υποεκπροσωπούνται στα δημοφιλή μέσα ενημέρωσης. Οι επιθέσεις στα αναπαραγωγικά δικαιώματα των γυναικών συνεχίζουν αδιάπτωτα, και μετά από μια μακρά, σταθερή πτώση μέσα στη δεκαετία του 1990, τα ποσοστά της βίας κατά των γυναικών δεν έχουν αλλάξει από το 2005.

Την ίδια στιγμή, οι αποφάσεις για την εξισορρόπηση της ζωής στο σπίτι και της επαγγελματικής ζωής, που έρχονται αντιμέτωπες με το συνεχώς αυξανόμενο κόστος στη φροντίδα του σπιτιού και των παιδιών, είναι πιο δύσκολες από ποτέ. Στα πενήντα χρόνια από τη ψήφιση του νόμου του 1963 για την ισότητα στις αμοιβές, οι γυναίκες έχουν εισέλθει μαζικά στο εργατικό δυναμικό· σήμερα το 60 τοις εκατό των γυναικών εργάζονται έξω από το σπίτι. Οι ελεύθερες και οι παντρεμένες μητέρες είναι ακόμα πιο πιθανό να εργάζονται, συμπεριλαμβανομένου του 57 τοις εκατό των μητέρων με παιδιά κάτω από την ηλικία του ενός.

Αλλά οι γυναίκες που εργάζονται με πλήρη απασχόληση εξακολουθούν να κερδίζουν μόνο το 81 τοις εκατό συγκριτικά με τους άνδρες – ένα νούμερο που έχει διογκωθεί από τις ταχύτερες μειώσεις των μισθών των ανδρών (εκτός αυτών που έχουν κολεγιακού επιπέδου μόρφωση) τα τελευταία χρόνια.

Οι διαφορές στις αμοιβές συνοδεύονται από τον έμφυλο καταμερισμό εργασίας. Οι τομείς του λιανικού εμπορίου, των υπηρεσιών και των τροφίμων – ο πυρήνας της νέας αύξησης των θέσεων εργασίας - κυριαρχούνται από γυναίκες, και η θηλυκοποίηση του τομέα της «φροντίδας» είναι ακόμα πιο έντονη. Παρά τις πρόσφατες κατακτήσεις, όπως η επέκταση του νόμου για τα Πρότυπα Δίκαιης Εργασίας και στους εργαζόμενους κατ' οίκων, η εργασία στον χώρο της φροντίδας εξακολουθεί να θεωρείται ως δουλειά των γυναικών και να είναι υποτιμημένη. Δυσανάλογοι αριθμοί θέσεων εργασίας που σχετίζονται με την φροντίδα είναι χαμηλόμισθες, ενδεχομένως επισφαλείς, στις οποίες η ταπείνωση, η παρενόχληση, η επίθεση και η κλοπή του μισθού είναι συχνές.

Εκτός από αυτές τις σαφείς διαφορές μεταξύ των εμπειριών των ανδρών και των γυναικών στις ΗΠΑ υπάρχουν και πιο ύπουλες, μακροχρόνιες επιπτώσεις του σεξισμού. Οι φεμινίστριες όπως η Bell Hooks υποστηρίζουν ότι ο σεξισμός και ο ρατσισμός διεισδύει σε όλες τις πτυχές της κοινωνίας και ότι οι κυρίαρχες αφηγήσεις της εξουσίας δοξάζουν λευκά, ετεροκανονιστικά οράματα για τη ζωή.

Από τη γέννησή τους, τα αγόρια και τα κορίτσια αντιμετωπίζονται διαφορετικά, και τα στερεότυπα για τα φύλα που εισάγονται στο σπίτι, το σχολείο και την καθημερινή ζωή διαιωνίζονται σε όλη τη ζωή των γυναικών, διαμορφώνοντας την ταυτότητά τους και τις επιλογές ζωής τους.

Ο σεξισμός παίζει επίσης λιγότερο προφανή, αλλά κρίσιμο, ρόλο στην διαδικασία απόκτησης κέρδους. Από την αρχή, ο καπιταλισμός έχει στηριχθεί στην απλήρωτη εργασία εκτός της αγοράς εργασίας (κυρίως από το σπίτι), που παρέχει το βασικό συστατικό για την συσσώρευση κεφαλαίου: εργαζόμενοι - οι οποίοι πρέπει να δημιουργούνται, να ντύνονται, να τρέφονται, να κοινωνικοποιούνται, και να αγαπιούνται.

Αυτή η απλήρωτη εργασία είναι ιδιαίτερα συνδεδεμένη με το φύλο. Ενώ περισσότεροι άνδρες συμμετέχουν στις δουλειές του σπιτιού και την ανατροφή των παιδιών από ό, τι στο παρελθόν, η κοινωνική αναπαραγωγή εξακολουθεί να εμπίπτει κατά κύριο λόγο στις γυναίκες, από τις οποίες περιμένουν να επωμιστούν το μεγαλύτερο βάρος των οικιακών εργασιών.

Οι περισσότερες γυναίκες δουλεύουν επίσης επί πληρωμή εκτός σπιτιού μετατρέποντας την εργασία τους στο σπίτι σε “δεύτερη βάρδια”. Με τον τρόπο αυτό, οι γυναίκες καταπιέζονται διπλά – βιώνουν την εκμετάλλευση στον εργασιακό χώρο ενώ παράλληλα δεν αναγνωρίζονται ως εργαζόμενες στην κοινωνική αναπαραγωγή της εργασίας.

Γιατί οι Φεμινιστ@ς θα έπρεπε να είναι Σοσιαλιστ@ς

Αυτές οι επίμονες, διαταξικές-έμφυλες διακρίσεις - στην πολιτική, οικονομική, και κοινωνική σφαίρα – τροφοδοτούν την κυρίαρχη φεμινιστική άποψη ότι ο σεξισμός είναι ένα πράγμα ξέχωρο από τον καπιταλισμό, κάτι που πρέπει να αντιμετωπιστεί ξεχωριστά.

Μέσα από τα πολυάριθμα κύματα φεμινιστικών αγώνων, ακτιβιστές έχουν ακολουθήσει μια ποικιλία στρατηγικών για την καταπολέμηση του σεξισμού και των διαχωρισμών βάση του φύλου. Σήμερα, οι mainstream φεμινίστριες τείνουν να δίνουν μεγαλύτερη έμφαση στην τοποθέτηση των γυναικών στην εξουσία - τόσο στην πολιτική όσο και στην οικονομική σφαίρα - σαν έναν τρόπο για να λυθεί το φάσμα των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι γυναίκες, όπως οι ανισότητες στους μισθούς, η βία, η ισορροπία μεταξύ εργασίας και προσωπικής ζωής, και η σεξιστική κοινωνικοποίηση.

Επιφανείς ομιλήτριες όπως η Σέριλ Σάντμπεργκ, η Χίλαρι Κλίντον, η Αν-Μαρί Σλότερ, και πολλές άλλες υποστηρίζουν την φεμινιστική στρατηγική περί “κατάληψης της εξουσίας”. Η Σάντμπεργκ - μια από τις υποστηρίκτριες αυτής της στρατηγικής που ασκούν τη μεγαλύτερη επιρροή - υποστηρίζει ότι οι γυναίκες πρέπει να σταματήσουν να φοβούνται και να αρχίσουν να “διαταράσσουν την καθεστηκυία τάξη”. Αν το κάνουν, πιστεύει ότι αυτή η

γενιά μπορεί να κλείσει το χάσμα στην ηγεσία και με αυτόν τον τρόπο να κάνουν τον κόσμο ένα καλύτερο μέρος για όλες τις γυναίκες.

Η ουσία του επιχειρήματος της κατάληψης της εξουσίας είναι ότι αν οι γυναίκες ήταν στην εξουσία, σε αντίθεση με τους άνδρες, θα φρόντιζαν να εφαρμόσουν πολιτικές που ωφελούν τις γυναίκες και ότι οι διαταξικές-έμφυλες διακρίσεις στο οικονομικό, πολιτικό και πολιτιστικό πεδίο θα εξαλειφθούν μόνο εάν οι γυναίκες κατέχουν ισάριθμες θέσεις ηγεσίας με τους άνδρες.

Η έμφαση στην ατομική πρόοδο σαν τον δρόμο μέσα από τον οποίο επιτυγχάνονται οι στόχοι του φεμινισμού δεν είναι νέα, και έχει ασκηθεί κριτική από πολλές φεμινίστριες, συμπεριλαμβανομένων των Σάρλοτ Μπαντς και Σούζαν Φαλούντι, που αμφισβητούν την έννοια της αδελφικής αλληλεγγύης σαν θεραπεία για βαθιά ριζωμένες έμφυλες διακρίσεις. Όπως λέει η Φαλούντι, “Δεν μπορείς να αλλάξεις τον κόσμο για τις γυναίκες με το να προσθέσεις απλά γυναικεία πρόσωπα στην κορυφή ενός αμετάβλητου συστήματος κοινωνικής και οικονομικής εξουσίας”.

Σοσιαλίστριες φεμινίστριες όπως η Τζοάννα Μπρένερ επισημαίνουν επίσης το πως ο mainstream φεμινισμός συγκαλύπτει βαθιές εντάσεις μεταξύ των γυναικών:

Μπορούμε γενικά να χαρακτηρίσουμε ως αμφίσημες τις σχέσεις μεταξύ των γυναικών της εργατικής τάξης/των φτωχών γυναικών και των γυναικών επαγγελματιών της μεσαίας τάξης των οποίων οι δουλειές έχουν να κάνουν με την ανέλιξη και την ρύθμιση αυτών που φέρονται ως προβληματικοί - των φτωχών, των μη υγιών, αυτών που δεν ταιριάζουν πολιτισμικά, αυτών που αποκλίνουν σεξουαλικά, αυτών με χαμηλό επίπεδο μόρφωσης. Αυτές οι ταξικές εντάσεις αιμορραγούν μέσα στη φεμινιστική πολιτική, μιας και οι υποστηρικτ@ς του φεμινισμού της μεσαίας τάξης ισχυρίζονται ότι εκπροσωπούν τις γυναίκες της εργατικής τάξης.

Έτσι, ενώ είναι σίγουρα απαραίτητο να αναγνωρίσουμε πόσο φορτισμένη με έμφυλες διακρίσεις παραμένει η σύγχρονη κοινωνία, είναι επίσης απαραίτητο να είμαστε σαφείς για το πώς να ξεπεραστούν οι διακρίσεις αυτές και, είναι εξίσου σημαντικό να αντιληφθούμε τα όρια ενός φεμινισμού που δεν αμφισβητεί τον καπιταλισμό.

Το κεφάλαιο τρέφεται από τα υπάρχοντα πρότυπα του σεξισμού, επιδεινώνοντας την εκμεταλλευτική φύση της μισθωτής εργασίας. Όταν οι φιλοδοξίες και οι επιθυμίες των γυναικών φιμώνονται ή υποτιμούνται, είναι πιο εύκολο να τις εκμεταλλευτούν. Ο σεξισμός είναι μέρος της εργαλειοθήκης της εταιρείας, επιτρέποντας στις επιχειρήσεις να πληρώνουν λιγότερο τις γυναίκες - ιδιαίτερα τις έγχρωμες γυναίκες - και να κάνουν άλλες διακρίσεις εις βάρος τους.

Ακόμα όμως κι αν ξεριζώσουμε το σεξισμό, οι εγγενείς αντιφάσεις του καπιταλισμού θα επιμείνουν. Είναι σημαντικό και αναγκαίο οι γυναίκες να καταλάβουν θέσεις εξουσίας, αλλά αυτό από μόνο του δεν θα αλλάξει τη θεμελιώδη διάκριση μεταξύ εργαζομένων και ιδιοκτητών - μεταξύ των γυναικών στα ψηλά και γυναικών στα χαμηλά.

Δεν θα αλλάξει το γεγονός ότι οι περισσότερες γυναίκες βρίσκονται σε επισφαλείς, χαμηλά αμειβόμενες θέσεις εργασίας που θέτουν ένα πολύ μεγαλύτερο εμπόδιο για την πρόοδο και μια άνετη ζωή από το σεξισμό στην σφαίρα της οικονομίας ή της πολιτικής. Δεν

θα αλλάξει το κίνητρο της δύναμης του κέρδους και του καταναγκασμού των εταιρειών να παρέχουν στους εργαζομένους τόσο λίγα όσα τα οικονομικά, κοινωνικά, και πολιτιστικά πρότυπα θα επιτρέψουν.

Φυσικά, η κοινωνία δεν μπορεί να αναχθεί στην μισθωτή σχέση, και οι έμφυλες διακρίσεις είναι πραγματικές και επίμονες. Το να λαμβάνεις σοβαρά στα υπόψιν την τάξη σημαίνει αγκύρωση στην καταπίεση των γυναικών μέσα στις υλικές συνθήκες στις οποίες ζουν και εργάζονται ενώ ταυτόχρονα αναγνωρίζεις το ρόλο του σεξισμού στη διαμόρφωση της εργασιακής και οικιακής ζωής των γυναικών.

Το φεμινιστικό κίνημα – τόσο η ενσάρκωσή του με όρους “κοινωνικής πρόνοιας” όσο και το σύγχρονο ριζοσπαστικό - έχει σημειώσει σημαντικές νίκες. Η πρόκληση τώρα είναι διττή: να υπερασπιστεί αυτές τις νίκες που έχουν κερδηθεί με τόση δυσκολία και να καταστεί δυνατό για όλες τις γυναίκες να τις απολαύσουν πραγματικά, και να προχωρήσει μπροστά με νέα, συγκεκριμένα αιτήματα που αφορούν την πολύπλοκη σχέση μεταξύ σεξισμού και κερδοσκοπίας.

Δεν υπάρχει απλή απάντηση στο πώς να επιτευχθούν αυτοί οι δύο στόχοι. Στο παρελθόν, οι γυναίκες έχουν πετύχει τις μεγαλύτερες νίκες παλεύοντας για τα δικαιώματα των γυναικών και τα δικαιώματα των εργαζομένων ταυτόχρονα - συνδέοντας την πάλη ενάντια στο σεξισμό με τον αγώνα ενάντια στο κεφάλαιο.

Όπως ισχυρίζονται οι Εϊλίν Μπόρις και Ανελίς Ορλέκ, κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1970 και του '80 “φεμινίστριες συνδικάτων βοήθησαν να ξεκινήσει ένα ανανεωμένο γυναικείο κίνημα που πυροδότησε νέες διεκδικήσεις για τα δικαιώματα των γυναικών στο σπίτι, στη δουλειά, και μέσα στα σωματεία”. Αεροσυνοδοί, εργαζόμενες στο ένδυμα, σε γραφεία και οικιακοί βοηθοί αμφισβήτησαν το ανδροκρατούμενο συνδικαλιστικό κίνημα (καμιά γυναίκα δεν είχε καθίσει στο εκτελεστικό συμβούλιο της Αμερικανικής Ομοσπονδίας Εργασίας και του Κογκρέσου των Βιομηχανικών Οργανισμών μέχρι το 1980) και στη διαδικασία σφυρηλάτησαν έναν νέο, πιο εκρηκτικό φεμινισμό.

Οι γυναίκες συνδικαλίστριες δημιούργησαν ένα νέο πεδίο δυνατότητας απαιτώντας όχι μόνο υψηλότερους μισθούς και ίσες ευκαιρίες αλλά και τη φροντίδα των παιδιών, ευέλικτα ωράρια εργασίας, άδειες εγκυμοσύνης, καθώς και άλλα που συνήθως παραβλέπονται ή υποτιμούνται από τους αδελφούς τους στα σωματεία.

Αυτή είναι η κατεύθυνση προς την οποία από κοινού σοσιαλιστές και φεμινιστές πρέπει να προσανατολίζονται - προς τους αγώνες και τις διεκδικήσεις που αμφισβητούν τόσο την κίνηση του κεφαλαίου όσο και τις βαθιά ριζωμένες νόρμες του σεξισμού που είναι τόσο βαθιά ριζωμένες μέσα στον καπιταλισμό.

Οι αγώνες και οι διεκδικήσεις που το επιτυγχάνουν αυτό είναι συγκεκριμένες και παλεύονται στο σήμερα. Για παράδειγμα, ο αγώνας για την κρατική υγειονομική περίθαλψη για όλους (single-payer healthcare) που θα παρέχει υγειονομική περίθαλψη ως δικαίωμα για κάθε άτομο από την κούνια μέχρι τον τάφο, ανεξάρτητα από την ικανότητά του να πληρώσει - είναι ένα αίτημα που υπονομεύει τόσο το σεξισμό όσο και την εξουσία του κεφαλαίου να ελέγχει και να καταπιέζει τις εταιρίες εύρεσης εργασίας. Υπάρχουν πολλά άλλα συγκεκριμένα βραχυπρόθεσμα αιτήματα που δένουν τους στόχους του φεμινισμού και του σοσιαλισμού, όπως η δωρεάν τριτοβάθμια εκπαίδευση, η δωρεάν φροντίδα των παιδιών, και ένα καθολικό βασικό εισόδημα σε συνδυασμό με ένα ισχυρό δίκτυο κοινωνικής

ασφάλειας.

Οι μεταρρυθμίσεις αυτές θα θέσουν τις βάσεις για πιο ριζοσπαστικούς στόχους οι οποίοι θα κινούνται στην κατεύθυνση του ξεριζώματος του σεξισμού, της εκμετάλλευσης και της εμπορευματοποίησης της κοινωνικής ζωής. Για παράδειγμα, πρότζεκτ σχετικά με την αύξηση του συλλογικού, δημοκρατικού ελέγχου επί θεσμών κεντρικών για το σπίτι, το σχολείο και την εργασιακή ζωή - σχολεία, τράπεζες, χώροι εργασίας, διακυβέρνηση των πόλεων, κρατικοί και τοπικοί φορείς - θα δώσουν σε όλες τις γυναίκες και τους άνδρες περισσότερη δύναμη, αυτονομία, και τη δυνατότητα για μια καλύτερη ζωή.

Αυτή η αντικαπιταλιστική στρατηγική είναι αυτή που περιλαμβάνει τη δυνατότητα για τη ριζοσπαστική αλλαγή που έχουν ανάγκη οι γυναίκες.

Τελικά οι στόχοι για έναν ριζοσπαστικό φεμινισμό και σοσιαλισμό είναι ίδιοι - δικαιοσύνη και ισότητα για όλους τους ανθρώπους, όχι απλώς ίσες ευκαιρίες για τις γυναίκες ή ίση συμμετοχή των γυναικών σε ένα άδικο σύστημα.

Πηγή: <https://www.jacobinmag.com/2016/02/aschoff-socialism-feminism-clinton-sa...>